

vad vackra
de är

tänk om det
gick att
åka dit

Mänskliga rättigheter och konventioner

Mål för den tredje träffen är att

- få förståelse för hur mänskliga rättigheter och icke-diskriminering hänger ihop med svenska lagar
- få en allmän bild av de konventioner som finns och vad de syftar till
- ? (Plats för eventuellt eget mål som gruppen kommer överens om)

Inled med en kort må-runda.

Backspegel och spanrunda.

Vid förra träffen samtalade vi om hur samhällets normer påverkar människors möjlighet till makt och inflytande. Vissa människor kan bli utestängda och får i praktiken inte samma rättigheter och möjligheter som andra. De mänskliga rättigheterna hävdar att alla människor har lika värde och rätt oavsett vilka de är. Alla ska ha samma rätt till rättigheter och friheter utan diskriminering. Diskriminering – när människor särbehandlas utifrån hur de kategoriseras – urholkar därför principen om alla människors lika värde.

Alla människors lika värde och rätt, likabehandlingsprincipen och diskrimineringsförbudet är utgångspunkten både för de mänskliga rättigheterna och för diskrimineringslagen. Sverige har ratificerat, det vill säga anslutit sig till och tagit in i lagen, de flesta grundläggande konventioner på området mänskliga rättigheter. Vid denna träff ska vi lära oss mer om dessa konventioner och vad de handlar om.

Fundera och samtala

Vilka tankar och känslor väcker bilden som inleder kapitlet hos dig? Fundera en liten stund. Gör sedan en "runda" där ni berättar för varandra.

ÖVNING &
SAMTAL

Värde eller värdighet, gemenskap eller syskonskap

I sitt engelskspråkiga original lyder den första artikeln i den allmänna förklaringen:

All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood. Översättningen till svenska ser ut så här:

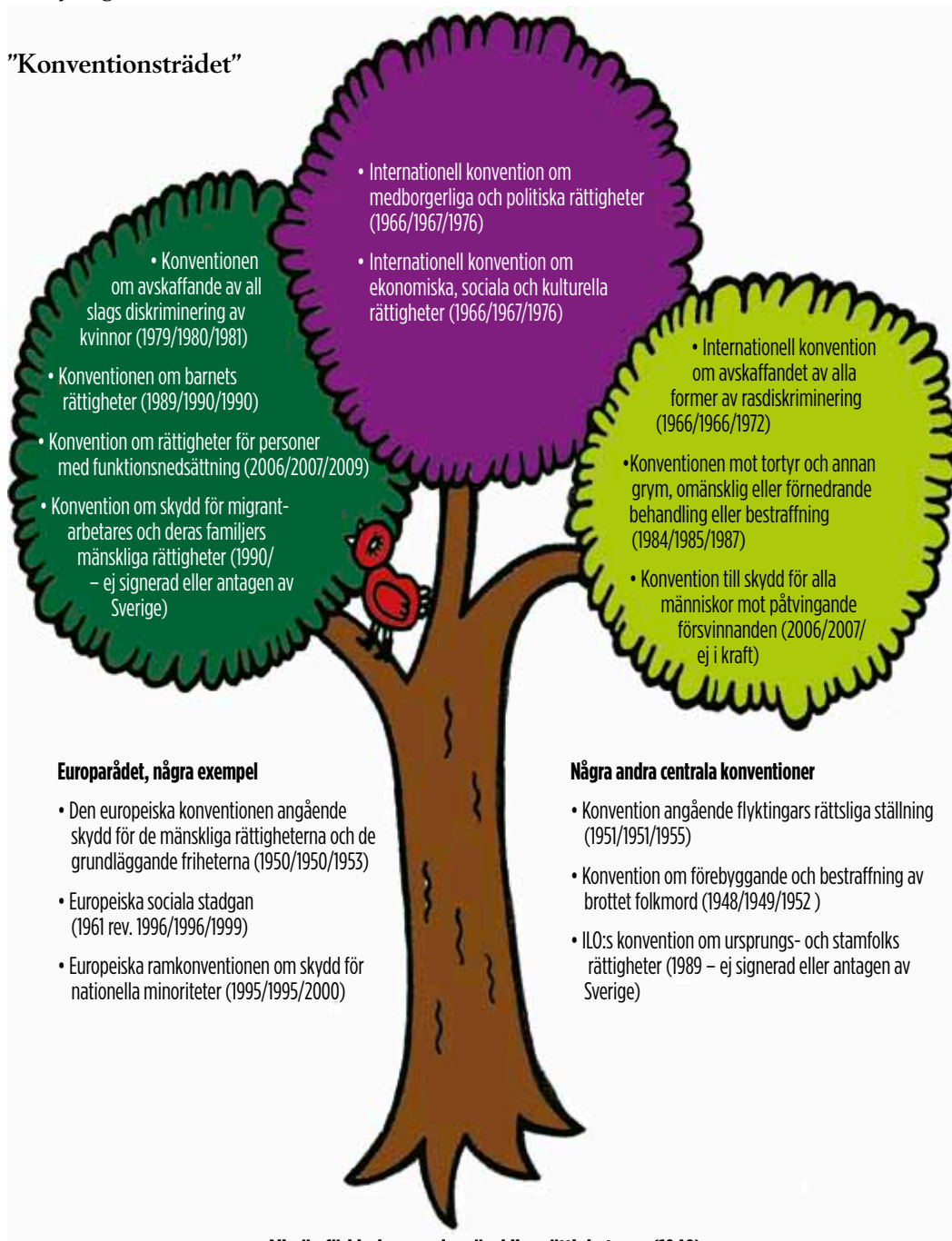
Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.

"Dignity" är översatt till värde i stället för "värdighet" och "brotherhood" till "gemenskap" i stället för "broderskap" – eller "syskonskap" som vi hellre skulle säga i dag.

Fundera och samtala

- Vad anser ni om översättningen? Fundera en stund och samtala sedan om ordens valörer. Ta upp begreppen var för sig.
- Inledningen till formuleringen av de mänskliga rättigheterna nämner även våra skyldigheter, där finns ett **bör**. Samtala om förhållandet mellan rättigheter och skyldigheter.

”Konventionsträdet”

Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948)

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna antogs redan 1948 av FN:s generalförsamling. Utifrån den har nya konventioner, som till skillnad från deklARATIONEN, är rättsligt bindande tagits fram. I FN-systemet för mänskliga rättigheter finns idag nio kärnkonventioner som behandlar olika områden. Den allmänna förklaringen kan ses som en grund som rättighets-systemet bygger på. Direkt ursprunget ur den är konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter samt konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. (lila) Bland kärnkonventionerna finns också en typ av konventioner som skyddar särskilt utsatta grupper (mörkgrön) och en typ som skyddar mot särskilt grova kränkningar. (ljusgrön) Det finns också andra viktiga konventioner. Under trädet återfinns några exempel på regionala konventioner och andra viktiga avtal. Årtalen inom parentes står för: Året då konventionen antogs av FN/Året Sverige undertecknade konventionen/Året då konventionen trädde i kraft i Sverige.

En konvention blir lag

En stat kan ta in konventionerna i landets lagar på två olika sätt: genom inkorporering eller transformering. Inkorporering innebär att hela konventionen tas in i den nationella lagstiftningen utan att ändras. När en konvention istället transformeras granskas de nationella lagarna för att se om de överensstämmer med det som står i konventionen. Om de nationella lagarna inte är tillräckliga för att uppfylla konventionens artiklar så stiftas nya lagar eller så ändras de som redan finns. Den vanligaste metoden i Sverige är transformering.

Europakonventionen är exempel på en konvention som inkorporerats och därför är direkt tillämplig som lag.

Fundera och samtala

- Kände du till några konventioner tidigare?
- Vid vilka tillfällen har du själv stött på någon av konventionerna?

Så här kan det gå till – exempel på hur en konventionsartikel kommer in i ett lands lagstiftning

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antas av FN 2006

Skrivs under av Sverige i mars 2007

I konventionen står det bland annat:

Artikel 5 Jämlikhet och ickediskriminering

- 1. (...)
- 2. Konventionsstaterna ska förbjuda all diskriminering på grund av funktionsnedsättning och garantera personer med funktionsnedsättning lika och effektivt rättsligt skydd mot diskriminering
- 3. (...)

Översyn av lagstiftning inför ratificering under 2008 (Transformering)

Det konstateras att det finns brister i den existerande lagstiftningen bland annat eftersom diskriminering i samband med funktionsnedsättning inte är förbjudet på alla samhällsområden. Eftersom en ny sammanhållen diskrimineringslagstiftning föreslagits kan det anses att Sverige kommer leva upp till konventionens artikel när den nya lagen träder i kraft.

Diskrimineringslagen 2009

I diskrimineringslagen finns funktionshinder med som diskrimineringsgrund och skyddet gäller på fler samhällsområden än tidigare.

Fortsatt arbete

Diskrimineringsombudsmannen övervakar diskrimineringslagen. Handisam övervakar politiken på funktionshinderområdet. Sverige rapporterar vart fjärde år om hur konventionens artiklar genomförs till den kommitté som övervakar konventionen.

Några centrala begrepp

Deklaration: En politisk viljeyttring som inte är juridiskt bindande.

Konvention: Rättsligt bindande för en stat som har ratificerat den.

Ratificera: Staten förbinder sig att följa en konvention genom att skriva ett avtal.

Inkorporering: Konventionens artiklar blir lag.

Transformering: Landets lagar anpassas så att de stämmer överens med konventionen.

ÖVNING & SAMTAL

Fundera och samtala

Barnkonventionen är en konvention som många känner till och vet något om vad den innehåller. Har ni själva kommit i kontakt med den? I så fall, hur och var? Vilket arbete tror ni ligger bakom att den fått en plats i mångas personliga kunskapsbank? Får ni några idéer om hur det går att verka för att exempelvis konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning skulle bli mer allmänt känd?

Avslutande runda

Spana till nästa gång – för dig som har lust

Spana i media – tidningar, TV – efter berättelser som berör mänskliga rättigheter eller konventionerna. Ta med din spaning till nästa träff.